

Den Fjärde Vägen

Det har sagts att vad det svenska folket vill ha är en socialdemokratisk regering som för en borgerlig politik. Den sena vårens opinionssiffror tyder på att så skulle kunna vara fallet. Uppgången för socialdemokraterna efter mordet på Olof Palme kan tolkas på flera sätt. Att så många säger sig känna sympati för Ingvar Carlssons socialdemokrati behöver inte bero på att de därmed vill hylla Olof Palmes minne.

– Nu slår vi in på den Fjärde Vägen, utropade LO-Tidningen (17/86) när tidningen sammanfattade en artikelserie under våren om socialdemokratin inför framtiden. 1986 blir krispolitikens sista år. Nu är tiden inne att på allvar diskutera hur den socialdemokratiska politiken skall se ut efter krisen, skrev LO-Tidningen och efterlyste ett efterkrisprogram.

Det förefaller som om Rosornas Krig ånyo håller på att blossa upp. Otåligheten och missnöjet inom vänsterflygeln inom det socialdemokratiska partiet går inte att ta miste på. Samtidigt förefaller det som om vänstern är mer villrådig och osäker än tidigare.

Laguppställningen i det fortsatta Rosornas krig är densamma som förut. De Röda Rosorna anförs av ideologerna i LO-borgen på Norra Bantorget. Där sitter Anna Hedborg som tillsammans med Rudolf Meidner lade grunden till löntagarfonderna. Där sitter Per-Olof Edin som tillsammans med Anna Hedborg i boken "Det nya uppdraget" utvecklade tankarna bakom fonderna och som i den boken framförde den gamla liknelsen med den kokta grodan. Är vattnet för varmt hoppar grodan ur kastrullen, men om man lägger grodan i kallt vatten och

sakta höjer temperaturen märker grodan inget utan blir kokt.

Per-Olof Edin lade, under sin tid i Kjell-Olof Feldts finansdepartement, i löntagarfondsgrodan i en för många till synes oskyldig och inte alltför het kast-rull. Nu har han flyttat tillbaka till LO-borgen och har börjat hetta upp vattnet. I höst skall LO-kongressen godkänna Edins förslag om sk förhandlad överskottsdelning; nästa steg på vägen mot fondsocialismen.

Talet om att det är dags för en Fjärde Väg bygger på föreställningen att Den Tredje Vägen, devalveringsvägen, som Nils-Eric Sandberg med sedvanlig elegans har kallat den, har lyckats och att det nu åter skulle vara dags för en socialistisk skördetid. Det kan emellertid redan till hösten ha visat sig att så inte är fallet.

– För svensk socialdemokrati 1986 är en avgörande fråga om vi förnekar eller bejakar att välfärdspolitiken under efterkrigstiden byggts på ett samvetsäktenskap mellan arbetarrörelsen och kapitalismen, skrev Kjell-Olof Feldt, ledare för den Vita Rosen, i LO-Tidningen (17/86).

– Skall man bortse ifrån att det sovjetiska systemet diskrediterat den socialistiska tanken? Skall man låtsas som om kapitalismen saknat den dynamiska utvecklingskraft ingen (inom vänstern, Sv T:s anm) förutsåg vid sekelskiftet eller ens vid andra världskrigets slut, frågade han.

Nu är det väl emellertid så, att ingen ens eller i synnerhet inom socialdemokratins vänsterflygel förnekar efterkrigstidens samvetsäktenskap mellan socialdemokrati och kapitalism, även om äktenskapet haft sina kriser. Men de beja-

kar inte, utan kritiserar tvärtom och vill bryta upp detta samvetsäktenskap, för vilket de har dåligt samvete.

Den Röda Rosen anser, kanske med rätta, att man inte kan vara både socialist och kapitalist. I en artikel i Aftonbladet kort före mordet på Olof Palme, skrev Stig Malm och "Rörelsens överinkvisitor" Rune Molin en minnesvärd artikel om att det fanns en motsättning i samhället som överskuggade allt annat; motsättningen mellan arbete och kapital.

Fredrik Westander, redaktör för SSU:s intressanta debattidskrift "Tvärdrag", skrev i LO-Tidningens debattserie (9/86) om denna motsättning inom socialdemokratin. Han erinrade om att enligt socialdemokratiska högtidstal bör vi nu, efter att ha genomfört den politiska och sociala demokratin, vara på väg mot den ekonomiska demokratin, det tredje steget i demokratiseringsprocessen. Detta även om de senaste åren fått ägnas en defensiv kamp till välfärds-samhällets försvar. Men han påminde också om Kjell-Olof Feldts "brutala realism när han härom året menade att vi inte har något alternativ till kapitalismen".

Westander medger att fondförslaget utveckling innebar en rejäl reträtt. Motståndet var stort, skriver han, utan att veta hur förfärande svårt det länge faktiskt var att mobilisera detta motstånd. Det är fel, och bara fördunklande, skriver han, att idag inte erkänna maktmotivens roll från 1975 och framåt, vilket ibland sker. Han påpekar och erkänner också att det fanns en stor skepsis mot, eller bristande entusiasm för, fonderna långt in i de socialdemokratiska väljarnas led och att detta berodde på att

löntagarfonderna inte uppfattades som ett instrument för demokratisering, utan sågs som ett instrument för en ny elits maktutövning.

Westanders förslag om löntagarägda kooperativa företag som alternativ till kapitalism respektive löntagarfonder är ett bevis för Feldts tes om att socialdemokratin saknar alternativ (andra alternativ än socialism genom löntagarfonder) till kapitalismen. Det är ju nämligen så, att inget hindrar den som vill att starta och driva löntagarägda kooperativa företag i konkurrens med andra företagsformer. Det är en av fördelarna med den frihetliga kapitalismen.

Författaren Sven Fagerberg har i detta nummer av Svensk Tidskrift en på många sätt tankeväckande artikel. – Har man, som så många borgare, ett gnagande tvivel om att man hugger för sig för mycket, att den andra sidan har en rättvis sak, får man se till att den känslan försvinner, skriver han.

Kanske är det ett bristande borgerligt självförtroende, borgerlighetens diskreta skam, omotiverat men fast grundlagt på 1930-talet, som är grunden för tanken att det svenska folket helst vill ha en socialdemokratisk regering som för en borgerlig politik.

Tills det borgerliga självförtroendet är återupprättat – en förstahandsuppgift för alla som inser att borgerliga, liberala, konservativa och marknadsekonomiska lösningar är såväl sakligt som moraliskt överlägsna socialistisk ideologi och praktik – är det dock en tröst att även det socialistiska självförtroendet är svagt, vilket de stridiga viljorna i "rörelsen" utvisar.